

İİT ÜLKELERİNDE DEZAVANTAJLI ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ: YOKSULLUKTAN KURTULMANIN ANAHTARI

“İİT üyesi ülkelerde yaşayan ilköğretim çağındaki yaklaşık 30 milyon çocuk okula gidememektedir.”

- Düşük eğitim seviyesi ve yoksulluk çok yakından ilgilidir. Düşük eğitim seviyesi yoksul olma ihtimalini arttırmaktadır. Daha yüksek eğitim seviyeleri sağlık, yaşam ve iş becerileri açısından daha iyi sonuçlar sağlamaktadır.
- Yoksul ailelerin çocukları refah seviyesi daha yüksek akranlarına oranla eğitime daha güç erişmektedir. Okula erişim ücretsiz olsa da kitap, kıyafet, ulaşım ve bazen resmi olmayan ücretler alınması yoksul aileler için eğitimi erişilemez kılmaktadır.
- Yoksulluk ayrıca çocukların öğrenme kabiliyetlerini de sınırlamaktadır. Örneğin, düşük sosyo-ekonomik çevrelerden gelen çocukların Matematik başarıları diğerlerine oranla düşük kalmaktadır.
- Kırsal alanlarda yaşayan çocuklar şehirlerdekilere göre iki kat daha dezavantajlı durumdadır.
- Engelli çocuklar eğitime erişimde önemli sıkıntılar yaşamaktadır.
- Ayrıca, eğitime erişimi zorlaştıran cinsiyet, dil gibi başka sosyo-ekonomik sebepler de bazı ülkelerde ciddi sorunlara yol açmaktadır.

Konunun önemi göz önüne alınarak, İSEDAK Yoksulluğun Azaltılması Çalışma Grubu'nun 10. Toplantısı “Dezavantajlı Çocukların Eğitimi” konusuna odaklanmıştır. 5 Ekim 2017 tarihinde “İİT Ülkelerinde Dezavantajlı Çocukların Eğitimi: Yoksulluktan Kurtulmanın Anahtarı” temasıyla Ankara’da düzenlenen Toplantıya özel olarak, bir araştırma raporu hazırlanmıştır. Söz konusu araştırma raporuna (<http://ebook.comcec.org>) adresinden ulaşılabilir.

Çalışmanın Amacı ve İçeriği

Araştırmanın temel amacı; dünyada ve özel olarak İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyesi ülkelerde eğitime erişim durumunu ele almak ve özellikle yoksul ve dezavantajlı çocukların eğitiminde karşılaşılan güçlükler ve bunların çözümüne yönelik politika tavsiyelerinin ortaya konulmasıdır.

Çalışma kapsamında Pakistan, Senegal, Türkiye ve Ürdün’e saha ziyaretleri yapılmış, eğitim sektöründeki ilgili kuruluşlarla ayrıntılı mülakatlar ve görüşmeler yapılmıştır.

Raporun Bazı Önemli Bulguları

Dünya geneline bakıldığında okul dışı kalan çocuk sayısının çokluğu ve zengin ve yoksul kesim arasındaki okula gitme oranlarındaki farklılık göze çarpmaktadır:

- UNESCO 2015 verilerine göre, 2012 yılı itibarıyla ilköğretim çağındaki yaklaşık 58 milyon çocuk okula gitmemiştir. Bu çocukların yüzde 29,6’sı Sahra-altı Afrika’da yaşamaktadır.
- Bazı ülkelerde 2 milyondan fazla çocuk okul dışı kalmıştır. Örneğin Hindistan’da 2.9 milyon, Etiyopya’da ise 2.1 milyon çocuk okula gidememektedir.
- En zengin kesimden gelen ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocukların ortalama yüzde 7’si okula gitmemektedir. En yoksul kesimde ise bu oran yüzde 24’tür. Yoksul ailelerden

gelen çocukların okula gitme, okula geç başlama veya okuldan ayrılma olasılıkları daha yüksektir.

İslam Ülkelerinde Dezavantajlı Çocukların Eğitime Erişimi

Son on beş yılda, dünya genelindeki ilerlemeye paralel olarak İİT ülkelerinde eğitime erişim noktasında önemli iyileşmeler görülmektedir. Bununla birlikte, çok sayıda üye ülkede ilköğretim toplumun tümüne henüz yayılmamıştır. Mevcut verilere göre 50 İİT ülkesinden 24'ünde ilkokula net kayıt oranları yüzde 90'ın altındadır.

2010 yılı verilerine göre dünyada yaklaşık 61 milyon ilkokul çağındaki çocuk okul dışı kalmıştır ve bu sayının yarısı yani yaklaşık 30 milyon çocuk İİT üyesi ülkelerdedir.

İİT ülkeleri arasında Endonezya, Nijerya, Pakistan ve Sudan'da okula gitmeyen çocuk sayısının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu ülkelerde sırasıyla 8.7, 5.6, 2.7 ve 2 milyon çocuğun okul dışı kaldığı tespit edilmiştir.

Buna karşın, düşük gelirli olsa da Benin, Sierra Leone ve Togo gibi bazı ülkelerde ilkokula kayıt oranının oldukça yüksek olduğu ve her 100 çocuktan 95'inin okula gittiği görülmektedir.

Dünyada olduğu gibi, İİT üyesi ülkelerde de ekonomik durumu daha iyi olan ailelerin çocuklarına kıyasla yoksul ailelerde yaşayan çocukların okul dışı kalma ihtimali çok daha yüksektir. Eldeki verilerle 42 İİT ülkesi için yapılan araştırmada, 23 üye ülkede zengin ve yoksul çocuklar arasındaki ilkokula gitme oranındaki farkın yüzde 10'dan fazla ve 17 üye ülkede ise yüzde 20'den de fazla olduğu görülmektedir.

Eğitime Erişimde Karşılaşılan Temel Sorunlar

- Yoksulluk
- Okula uzaklık
- Engellilik
- Cinsiyet ayrımcılığı
- Kaynak yetersizliği

İslam Ülkeleri İçin Tavsiyeler

1. Okul ücretlerinin kaldırılması veya azaltılması ve şartlı nakit transferi ve okulda beslenme programlarının geliştirilerek yoksul ve dezavantajlı çocukların eğitime erişiminin artırılması,
2. Kırsal alanlarda ve uzak bölgelerde yaşayan çocuklar için yeni okulların açılması veya ücretsiz ulaşım sağlanarak erişimin artırılması,
3. Yasal düzenleyici çerçevenin oluşturulması ve okul ortamının daha uygun hale getirilerek gerekli yardımların sağlanması yoluyla engelli çocukların eğitime erişiminin artırılması,
4. Eğitime erişimde cinsiyet eşitliğine öncelik verilmesi
5. Eğitim kalitesinin yükseltilmesine yönelik daha fazla kaynağın harekete geçirilmesi

